

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Інститут людини
Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
О.Б. Жильцов
_____ 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ВЛАДИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.030103 «Практична психологія»

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 - 2015 навчальний рік

Робоча програма «Психологія влади» для студентів за напрямом підготовки 6.030103 «Практична психологія».

Розробники: Москальов Максим Володимирович, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології.

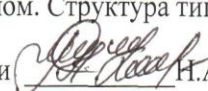
Робочу програму схвалено на засіданні кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Протокол №5 від “29” грудня 2014 року

Завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

 (О.П. Сергєєнкова)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини Н.А. Клішев

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На сучасному етапі розвитку українського суспільства перед вченими усе частіше постають проблеми адекватності та ефективності владно-підвладної взаємодії як у політичному житті, так і у різних сферах людської життєдіяльності. Феномен влади і психологічні закономірності реалізації влади активно виявляють себе як у міжособистісних стосунках (дружбі, коханні, сімейній взаємодії), так і в організаційному просторі (бізнес-установах, політичних організаціях, державі загалом). Тому для успішного аналізу стосунків між людьми студентам-психологам необхідно розбиратися у закономірностях владно-підвладної взаємодії

Мета курсу – ознайомити студентів четвертого курсу з проблемами теорії і практики сучасної психології влади, сформувати початкові уміння та навички психологічного аналізу владно-підвладних взаємин у різних сферах людської життєдіяльності; розвивати професійне мислення та сприяти професійному самовизначенню.

Вимоги до знань та умінь:

ЗНАТИ:

- структуру, проблематику, основні завдання, головні напрями досліджень у галузі психології влади;
- основні етапи становлення психології влади як психологічної області знань;
- концепції та теорії західних і вітчизняних дослідників, присвячені психології влади;
- закономірності вияву та динаміки владно-підвладної взаємодії.

УМІТИ:

- планувати емпіричні дослідження в галузі психології влади;
- здійснювати аналіз поточних політичних подій та неполітичних ситуацій у ракурсі вияву закономірностей владно-підвладної взаємодії;
- здійснювати напрацювання рекомендацій для носіїв влади щодо оптимізації владно-підвладної взаємодії.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 108 год., із них 14 год. – лекції, 14 год. – семінарські заняття, 4 год. – індивідуальна робота, 4 год. – модульний контроль, 72 год. – самостійна робота студентів.

Вивчення студентами навчальної дисципліни "Психологія влади" завершується заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ВЛАДИ»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0103 «Соціально-політичні науки» (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки 6.030103 «Практична психологія» (шифр і назва)		
Модулів – 2		Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		4-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання - 1		Семестр	
Загальна кількість годин – 108		8-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		14 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		72 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		4 год.	
		Вид контролю:	
			екзамен

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних:	лекцій	практичних,	семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль І. Психологія влади в особистісному і соціальному контексті.									
1.	Явище влади в соціально-культурному контексті.	12	6	2		2	2	6	
2.	Індивідуально-особистісні виміри владно-підвладної взаємодії.	10	4	2		2		6	
3.	Домінантна і підпорядкована позиції у владно-підвладній взаємодії.	4	4	2		2			
4.	Соціально-психологічний зміст владно-підвладної взаємодії.	12	4	2		2		6	2
Разом:		38	18	8	0	8	2	18	2
Змістовий модуль ІІ. Онтогенез владно-підвладних стосунків									
5.-6.	Владно-підвладні параметри онтогенезу особистості. Інтеракційна природа політико-ідеологічного буття.	10	4	2		2		6	
7.-8.	Специфіка владно-підвладного статусу дитини на різних етапах її онтогенезу	10	4	2		2		6	
9.	Чоловіче і жіноче як продукт владно-підвладних стосунків	14	6	2		2	2	6	2
Разом:		34	14	6		6	2	18	2
Підготовка до іспиту								36	
Всього за навчальним планом:		108	32	14	0	14	4	72	4

III. ПРОГРАМА

Зміст модуля 1.

Психологія влади в особистісному і соціальному контексті.

Лекція 1.

Явище влади в соціально-культурному контексті.

Влада як невід'ємний атрибут міжособової взаємодії. Психологічний зміст влади. Влада і вплив. Влада і примус. Влада реальна і потенційна. Влада у різних культурах. Традиції розподілу влади у тоталітарному, авторитарному, демократичному суспільствах. Символіка внутрішнього і зовнішнього в мотивації влади. Знаково-символічна природа утворення суб'єктивного владно-підвладного простору.

Семінарське заняття 1. Влада як психологічний і соціально-культурний феномен.

Лекція 2.

Індивідуально-особистісні виміри владно-підвладної взаємодії.

Психологічне відображення джерел і ресурсів влади. Інтерсуб'єктивний контекст владно-підвладної взаємодії. Мотив прагнення влади як природжена або набута властивість. Соціальний контекст формування мотивації влади. Теорії мотивації влади Е. Шпрангера, Г. Ласуела, А. Адлера. Знаково-символічна природа утворення суб'єктивного простору.

Семінарське заняття 2. Феномен прагнення до влади як особистісне утворення.

Лекція 3.

Домінантна і підпорядкована позиції у владно-підвладній взаємодії

Домінування і підпорядкування. Влада суб'єкта над самим собою. Умовно-ігровий і творчий характер владно-підвладного спілкування. Спільне творення суб'єктивно-об'єктивної реальності. Символічна умовність влади. Адаптаційно-компенсаторний зміст поведінки у сфері владно-підвладних стосунків. Психологічна єдність владної і підлеглої позиції. Психологічні вигоди підпорядкування авторитетові. Функціонально-дискурсивні модулі-позиції суб'єктів владно-підвладної взаємодії.

Семінарське заняття 3. Домінування і підпорядкування в структурі владно-підвладних стосунків

Лекція 4.

Узалежнення і впорядкування як провідні дискурси владно-підвладної взаємодії

Дискурси впорядкування та узалежнення. Узалежнення первинне і вторинне. Дискурсивний цикл. Комплексна модель співвідношень владно-

підвладних функцій інтерсуб'єктної взаємодії та індивідуального суб'єкта. Рівні залучення людини до інтерсуб'єктної взаємодії.

Семінарське заняття 4. Узалежнення і впорядкування як основні функції влади.

Зміст модуля 2.

Онтогенез владно-підвладних стосунків

Лекція 5.

Владно-підвладні параметри онтогенезу особистості.

Владні впливи дорослих на дитину як початковий етап соціалізації. Особливості впливу значущих осіб на формування дитячої особистості. Деформації особистісного розвитку внаслідок дисгармонійного змісту батьківсько-дитячих стосунків. Психологічний зміст первісного узалежнення немовляти.

Семінарське заняття 5.-6. Владні впливи у процесі соціалізації дитини.

Лекція 6.

Специфіка владно-підвладного статусу дитини на різних етапах її особистісного формування

Соціалізаційний вплив батька, матері та інших членів сім'ї на різних етапах розвитку дитини. Особливості формування особистості дитини залежно від її статі. Життєвий шлях особи як реалізація кратологічного циклу на різних етапах формування особистості.

Семінарське заняття 7.-8. Формування владно-підвладного статусу особистості в онтогенезі.

Лекція 7.

Інтеракційні підстави символізації батьківської влади.

Загадково-містичний характер взаємодії дитини зі світом. Поширення магічної символіки спілкування з батьками на інші сфери та інших осіб. Тлумачення схильності до містичного відображення дійсності, потреби магічно-містичних пояснень. Символічно-міфологічна трансформація батьківського впливу як передумова переважання логіко-ідеологічного або релігійно-езотеричного модусу світобачення.

Семінарське заняття 9. Символізація батьківської влади

Х. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія влади» для студентів напрямку 6.030103 «Практична психологія»

Разом: 108 год., лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., індивідуальна робота – 4 год.,
самостійна робота – 72 год., модульний контроль – 4 год., форма підсумкового контролю – екзамен.

Модулі	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II
Назва модуля	Психологія влади в особистісному і соціальному контексті	Онтогенез владно-підвладних стосунків
Кількість бал/модуль	83 балів	101 бали
Теми лекцій	1. Явище влади в соціально-культурному контексті. (1 бал) 2. Індивідуально-особистісні виміри владно-підвладної взаємодії. (1 бал) 3. Домінантна і підпорядкована позиції у владно-підвладній взаємодії. (1 бал) 4. Соціально-психологічний зміст владно-підвладної взаємодії. (1 бал)	5.Владно-підвладні параметри онтогенезу особистості. Інтеракційна природа політико-ідеологічного буття. (1 бали) 6. Специфіка владно-підвладного статусу дитини на різних етапах її онтогенезу. (1 бали) 7. Чоловіче і жіноче як продукт владно-підвладних стосунків. (1 бал)
Теми семінарських занять	1. Влада як психологічний і соціально-культурний феномен. (11 балів) 2. Феномен прагнення до влади як особистісне утворення. (11 балів) 3. Домінування і підпорядкування в структурі владно-підвладних стосунків. (11 балів) 4. Узалежнення і впорядкування як основні функції влади. (11 балів)	5. Владні впливи у процесі соціалізації дитини (11 бали) 6. Формування владно-підвладного статусу особистості в онтогенезі. (11 бали) 7. Символізація батьківської влади (11 балів)
ІНДЗ	Підготовка та захист презентації – 30 балів	
Самостійна робота	10 балів	10 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)
Підготовка до іспиту	36 балів	
Вид підсумкового контролю	Екзамен	

Загальна сума балів:**220**, Коефіцієнт: **2,2**

IV. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I.

Психологія влади в особистісному і соціальному контексті.

(20 год)

Самостійна робота №1 (5 б)

1. Відмінності у впливах батька і матері на розвиток дитячої особистості
2. Діалектика залежності і незалежності дитини як суб'єкта особистісного самовизначення
3. Особистісні чинники та наслідки символізації батьківської влади

Самостійна робота №2 (5 б)

1. Владно-підвладний зміст спілкування батьків і дітей
2. Вікові етапи і кризи розвитку дитини крізь призму владно-підвладних стосунків
3. Владно-підвладний статус дитини у вітчизняній віковій психології

Змістовий модуль II.

Онтогенез владно-підвладних стосунків

(20 год)

Самостійна робота №3 (5 б)

1. Влада і мотивація життєдіяльності
2. Прагнення влади як внутрішньоособистісна і комунікативно-інтеракційна складові мотивації поведінки
3. Специфіка реалізації владних домагань особи в сучасних умовах

Самостійна робота №4 (5 б)

1. Універсальний зміст влади як характеристики людських стосунків
2. Розуміння сутності влади в провідних психологічних парадигмах

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. Психологія влади в особистісному і соціальному контексті.		
Тема 1.– 10 год.	Семінар, модульний контроль, залік	5
Тема 2. – 10 год.	Семінар, модульний контроль, залік	5
Змістовий модуль II. Онтогенез владно-підвладних стосунків		
Тема 3.– 10 год.	Семінар, модульний контроль, залік	5
Тема 4. – 10 год.	Семінар, модульний контроль, залік	5

Разом: 40 год.	Разом: 20 балів.
----------------	------------------

V.ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Психологія влади» – це вид навчально-дослідної роботи студента, яка містить зміст та аналіз результатів дослідницької діяльності, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Форма ІНДЗ: завершена практична дослідницька робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять та самостійної роботи студентів.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка охоплює тему (або декілька тем) навчального курсу.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів. Студент може набрати 30 балів.

На основі інформації лекцій, семінарських занять та внаслідок самостійного опрацювання наукової літератури впродовж 1-го півріччя навчального року студент виконує наукове дослідження щодо логічного компонування змісту певної психологічної школи чи концепції та здійснює його оформлення у вигляді комп'ютерної презентації.

Орієнтовна структура ІНДЗ (1) – науково-психологічне дослідження у вигляді комп'ютерної презентації: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел.

Завдання до виконання ІНДЗ:

1. Спланувати прикладне політико-психологічне дослідження щодо рівня рейтингу політичної партії (політичного лідера) та його динаміки. Спрогнозувати його подальше підвищення (зниження) і надати відповідні психологічні рекомендації.

2. Здійснити аналіз особистості політичного лідера з використанням:

- Біографічних матеріалів;
- Відеоматеріалів публічного виступу.

3. Здійснити психологічний аналіз стилю ухвалення рішень політичного лідера – історичної особи (за вибором студента).

Таблиця 5.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Наявність теоретичного підґрунтя для виконання дослідження (робота з науково-методичними джерелами, словниками)	9
2	Правильність проведення дослідження (включаючи кількісний та якісний аналіз даних)	9
3	Правильність та змістовність напрацювання висновків та рекомендацій	8
4	Грамотність та охайність оформлення ІНДЗ	4

Таблиця 5.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	28-30	відмінно
Достатній	22-27	добре
Середній	16-21	задовільно
Низький	0-15	незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень бакалаврів з навчальної дисципліни «Психологія влади».

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Психологія влади» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності магістрантів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ /п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Лекційні заняття	9
2.	Семінарські заняття	99
3.	Індивідуальна навчально-дослідна робота	30
4.	Самостійна робота	20
5.	Модульний контроль	50
6.	Максимальна сума балів	208
7.	Коефіцієнт	2,08
Підсумковий рейтинговий бал: 100		

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Залік
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	F	не зараховано
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX	
60 – 68	«достатньо»	E	зараховано
69-74	«задовільно»	D	
75 – 81	«добре»	C	

82-89	«дуже добре»	В	
90 – 100	«відмінно»	А	

Загальні критерії оцінювання успішності магістрантів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.:

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень бакалаврів:

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв магістрантом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді магістранта наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але магістрант спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється магістранту, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться магістру, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення магістратури ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція, семінар, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота магістрів: з друкованими та електронними інформаційними носіями; виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Викладання навчальної дисципліни «Психологія влади» відбувається на основі таких складових методичного забезпечення:

- друковані джерела, що відображають зміст науки (підручники, посібники, монографії, публікації у фахових виданнях);
- електронні джерела, що відображають зміст науки,
- контрольні тести та практичні завдання (психологічні задачі);

комплексні кваліфікаційні роботи та ректорські контрольні роботи (електронний ресурс).

IX. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Васютинський В. Інтеракційна психологія влади. – К., 2005.
2. Власть: Очерки современной политической философии Запада. – М., 1989.
3. Конфисахор А.Г. Психология власти. – СПб, 2004.
4. Психология и психоанализ власти: Хрестоматия. – В 2 т. – Самара, 1999.
5. Канетті Е. Маса і влада. – К., 2001.

Додаткова:

6. Андреева Г. М. Социальная психология. – М., 2001.
7. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М., 1995.
8. Берн Ш. Гендерная психология. – СПб., 2001.
9. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. – К., 1998.
10. Психологія масової політичної свідомості та поведінки / Відп. ред. В.О.Васютинський. – К., 1997.
11. Вундт В. Проблемы психологии народов // Преступная толпа. – М., 1998. – С. 195–308.
12. Выготский Л. С. Вопросы детской (возрастной) психологии // Собр. соч.: В 6-ти т. – Т. 4. Детская психология. – М., 1984. – С. 243–385.
13. Выготский Л. С. История развития высших психических функций // Собр. соч.: В 6-ти т. – Т. 3. Проблемы развития психики. – М., 1983. – С. 5–328.
14. Донченко Е. А. Социетальная психика. – К., 1994.
15. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение. – М., 1995.
16. Жижек С. Возвышенный объект идеологии. – М., 1999.